

شناسایی ریسک‌های شرایط عمومی پیمان در قراردادهای سه‌عاملی

مسعود حمزه پور^۱، سیدفتح‌اله ساجدی^{۲*}

^۱ دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه عمران، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران

^۲ دانشیار گروه عمران، واحد اهواز، دانشگاه آزاد اسلامی، اهواز، ایران

*.Email: masoudhp61@yahoo.com

** : Corresponding author, Email: f_sajedi@yahoo.com

چکیده

ریسک واقعه یا شرایط نامعلومی است که در صورت وقوع، حداقل بر یکی از اهداف پروژه اثرگذار است. اهداف پروژه می‌تواند شامل زمان، هزینه و کیفیت باشند. تخصیص ریسک فرآیند شناسایی همه ریسک‌های موجود در پروژه و تعیین چگونگی تسهیم آن‌ها به گونه منصفانه و واقع‌گرایانه بین گروه‌های درگیر در پروژه است. هر پروژه دارای مشخصات و شرایط متفاوت و منحصر به فردی است، لذا هیچ تضمینی وجود ندارد که استفاده از بندهای مرسوم و استاندارد شرایط عمومی پیمان که طی آن نحوه تخصیص ریسک بین عوامل پروژه مشخص می‌گردد، بهترین شکل تخصیص ریسک را برای کارفرما مهیا نماید. یکی از مراحل فرآیند مدیریت ریسک در پروژه‌ها، شناسایی ریسک‌های مؤثر بر پروژه می‌باشد. همواره کسانی که شرایط عمومی پیمان را مطالعه می‌کنند، معتقدند که در شرایط عمومی قراردادهای سه‌عاملی، توزیع ریسک مسئولیت، یک‌طرفه به سمت پیمانکار سوق داده شده که جمله معروف «کارفرما می‌تواند» و «پیمانکار می‌بایست» را تداعی می‌نماید. به طوری که این انتقال نامناسب ریسک همواره با تأثیرات منفی خود بر اهداف پروژه موجب شده پروژه با موفقیت به اتمام نرسد. ریسک جزء لاینفک هر پروژه‌ای است، لذا شناسایی ریسک‌های مهم، برای پیش‌بینی اثرات منفی مؤثر بر پروژه بسیار حائز اهمیت می‌باشد. اولین و اساسی‌ترین گام در مدیریت ریسک‌های قراردادی، شناسایی ریسک‌ها و تخصیص آن‌ها بین طرفین قرارداد است. تحقیق حاضر شامل دو مرحله می‌باشد که مرحله اول شامل مطالعات کتابخانه‌ای و مرحله دوم شامل شناسایی ریسک‌های شرایط عمومی پیمان از طریق مصاحبه با کارشناسان درگیر در پروژه‌های سه‌عاملی است، از این رو هدف از این تحقیق شناسایی ریسک‌های مهم شرایط عمومی پیمان که در اکثر قراردادهای متعارف وجود دارند و سپس تخصیص بهینه آن‌ها میان طرفین قرارداد (کارفرما و پیمانکار) و ارائه تخصیص پیشنهادی ریسک‌ها و تعیین تکلیف ریسک‌های بدون تخصیص و انتقال به بخشی که توانایی مدیریت آن را داشته باشد، به عنوان راهکار می‌باشد.

واژه‌های کلیدی: ریسک، شناسایی، تخصیص ریسک، شرایط عمومی پیمان، قراردادهای سه‌عاملی

۱- مقدمه

مدیریت ریسک یکی از محدوده‌های مهم مدیریت پروژه می‌باشد، لیکن در ایران به این موضوع اهمیت کمی داده شده و در کمتر سازمانی دید صحیح و کاملی نسبت به فرآیند مدیریت ریسک وجود دارد. هدف مدیریت ریسک پروژه، افزایش احتمال و اثر وقایع مثبت و کاهش احتمال و اثر وقایع ناخوشایند بر پروژه است [۱]. ریسک پروژه، رویداد یا وضعیت غیرقطعی است که در صورت وقوع، تأثیری مثبت یا منفی بر دست کم یکی از اهداف پروژه می‌گذارد، از قبیل زمان، هزینه، یا کیفیت [۱]. یکی از مراحل فرآیند مدیریت ریسک در پروژه‌ها، شناسایی ریسک‌های مؤثر بر پروژه می‌باشد. همواره کسانی که شرایط عمومی پیمان را مطالعه می‌کنند، معتقدند که در شرایط عمومی قراردادهای سه‌عاملی، توزیع ریسک مسئولیت، یک‌طرفه به سمت پیمانکار سوق داده شده که جمله معروف «کارفرما می‌تواند» و «پیمانکار می‌بایست» را تداعی می‌نماید. به طوری که